

ХЕЛСИНШКИОТ КОМИТЕТ ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА И СЛОБОДИ ГИ ОБВИНИ ВЛАСТА И НЕЈЗИНИТЕ СТРУКТУРИ

Во Извештајот за состојбата со човековите права и слободи во Република Македонија во 2005 година, Хелсиншкиот комитет остро и без пардон, фронтално ги напаѓа сите структури од власта, наведувајќи поразителни резултати во однос на решавањето на проблемите во оваа сфера.

Според оваа невладина организација, лошата економска и социјална состојба е главната причина за начинот на живеењето во земјата. Но, и директно ја обвинува власта, бидејќи не овозможува подобрување на условите во државата, а истовремено ги маргинализира и ги дистанцира граѓаните од демократските загарантирани права во Уставот и во меѓународните конвенции, кои се идентификуваат со правото на пристоен живот, правото на вработување, правото на еднаквост итн.

Поради ова, општата слика за животот во Македонија е песимистичка и нема знаци на подобрување. Извештајот е изработен врз основа на до-

МОТИВ ОД ОУ "МАНЧУ МАТАК", СЕЛО КРИВОГАШТАНИ, ПРИЛЕПСКО

кување на човековите права и слободи во РМ. При тоа, државата не ги создаде условите кои ги гарантира и ги промовира за заштита на човековите права и слободи. Владеењето на правото не се претвори во доминантен принцип врз основа на кое ќе се структурираат одделни власти во државата, а самата власт остана надвор од законот, од било каква контрола. Тоа значи дека и интересот и потребите на граѓаните во РМ во ниту еден момент не станаа приоритет во дејствувањето на оваа власт. Значи, се продлабочува јазот меѓу Македонија и земјите од развиената западна демократија. Се продлабочува јазот меѓу РМ и другите земји, кои се наоѓаат во транзиција и се во некакви споредбени бројки со нашата земја, а Македонија сè повеќе заостанува и во областа на почитувањето и заштитата на човековите права и слободи", потенцира првиот човек на Хелсиншкиот комитет, д-р Мирјана Најчевска.

КАКО ДА СЕ ЖИВЕЕ СО "М" "ДИСКРИМИНИРАНИ СЕК

■ Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

биените сознанија од два темовни проекта, кои се однесуваат на мониторингот на ситуацијата со човековите права и слободи, проектот за нудење правна помош, како и врз основа на истражувањата на десеттина други невладини организации и академски институции.

"Генералната оценка на Хелсиншкиот комитет укажува дека лошата економска и социјална положба го оневозможува вистинското практи-

"Во услови кога 55 отсто од населението живее под работ на сиромаштијата, што значи повеќе од 1.000.000 луѓе во Македонија, ниту се слободни ниту се независни, во никој случај не можеме да очекуваме дека сме во состојба да се одбранат елементарните човекови права и слободи", се наведува во Извештајот на македонскиот Хелсиншки комитет за состојбите на правата на невработените, сиромашните, социјалците, интелектуалците и оние малку вработени лица во 2005 година.

ЗАБОРАВЕНИ ПРАВА

Во областа на социјалните и на економските права не постојат оптимистички сигнали, кои би ги раздвижиле работите од мртва точка, оценуваат во Комитетот, кој се занимава со крупни, но и со бизарни прашања од типот - "дискриминација на сексуалните малцинства".

Во сувопарен превод тоа би значело дека се загрозени правата на хомосексуалците и на лезбејките, затоа што државата не дава можност за нивното излегување под сонцето. На власта не само што око не ѝ трепнува за проблемот на "хомофобичноста или лезбофобичноста" кај македонското население, туку таа

Во врска со Извештајот на Хелсиншкиот комитет за состојбата на училиштата во Република Македонија, Министерството за образование и наука е со следниот став:

"Сите знаат дека

состојбата со инфраструктурата во образовниот систем веќе подолго време не е најдобра, но секоја година се прават напори за нејзино подобрување и тоа се постигнува од година во година. Резултатите од тоа се веќе видливи, особено последниве две години кога се реконструираа и

ПРЕТСЕДАТЕЛКАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ХЕЛСИНШКИ КОМИТЕТ Д-Р МИРЈАНА НАЈЧЕВСКА

не се залага за многу поважни, круцијални и егзистенцијални прашања.

"Државата, и покрај гаранциите кои ги дава дека ќе ги употреби сите средства за подобрување на условите за живот, во оваа област не успеа да обезбеди економски, социјален и културен развој, со

нудат сигурност, права, заштита и одговорност во случаите на повреда на правата. Во услови кога 55 отсто од населението живее под работ на сиромаштијата, што значи повеќе од 1.000.000 луѓе во Македонија, ниту се слободни ниту се независни, во никој случај не можеме да очекува-

"МАКЕДОНСКИ ЛОРДОВИ" И "СУАЛНИ МАЛЦИНСТВА"?!

се изградија неколку нови училишта. Последниве две години, како и за 2006 година, се издвоени значителни средства за капитални инвестиции, како од Буџетот, така и од други јавни извори и меѓународни донации, кои повеќе од двојно го зголемија буџетот за инвестиции.

Кога сите загрижени за образовниот систем би ги насочиле своите проектни активности и кон инфраструктурата, а не кон проекти за лични бенефити, веројатно би придонеле за подобрување на состојбата. Во оваа насока

и госпоѓа Мирјана Најчевска, како корисник на многу проекти, би можела да придонесе и за подобрување на инфраструктурата, а не само да се промовираат изолирани аспекти од проблемот за лична промоција".

полна производна вработеност, заработувачка која овозможува пристапен живот, заштита при работа, социјална безбедност, право на најдобро, физичко и ментално здравје, право на образование и посебна заштита на жената работничка. На ова посветуваме особено внимание, бидејќи лани РМ ја ратификува Европската социјална повелба, но нашата земја ја нема потпишано, а камоли да ја ратификува, ревидираната Европска социјална повелба, која би требало да понуди уште поголема заштита во оваа област. Новите закони од областа на економските и на социјалните права нудат повеќе ограничувања и обврски за работниците, а многу помалку

ме дека сме во состојба да се одбранат елементарните човекови права и слободи", истакнува Најчевска.

Поради ова, Хелсиншкиот комитет најмногу ги "пердаши" нашите "грофови и лордови" од законодавниот дом, кои како пратеници имаат привилегирана положба, наспроти земјоделците, тутунарите, невработените, интелектуалците, лекарите итн. Овој Комитет смета дека 2005 година се карактеризира со помалку еднаквост, при што се озаконува нееднаквоста, за што посебен пример е Законот за пратеници наспроти Законот за пензионирање, односно постојат битните разлики од аспект на положбата на луѓето доколку тие се пра-

теници или се вработени како обични смртници.

"Нееднаквото важење на законите може да се објасни низ следниве примери, она што значи ревизија на работењето на Владата, или ревизија на животот на обичните смртници, односно должностите на вработениот и должностите на пратеникот, на разликите во платата или во наплатата на електричната енергија. Ова оди во зависност од тоа дали се работи за големи или за мали потрошувачи. Следен пример, неоедначеното уривање на дивоградбите, некому многу лесно му ја рушат дивоградбата, што претставува покрив над глава, додека за други ова право не важи, бидејќи претставуваат сопственост на некој помокен и повлијателен човек, кој можеби е близок до власта. И тука би сакале да ја спомнеме и привилегираната положба на една синдикална организација, која не само што претставува приоритет, односно партнер во разговорите со Владата, туку и финансиски е помогната од власта, што како чин е спротивно на законите. Помалку слобода има и во правото за референдум, кое како прашање станува цел или награда за послушност. Со новото структурирање на ова прашање, како и во кои услови може власта да дозволи почнување на референдумска активност, дефинитивно доаѓаме до ситуација во одреден момент референдумот да стане луксуз во оваа држава", оценува Хелсиншкиот комитет.

Тој лоцира и помала слобода на избор кај припадниците на ромската и на албанската заедница, жените, лицата со хендикеп, лицата на привремена работа во странство, при што дефинитивно треба да се прави разлика меѓу она што е иселеништво и лица со државјанство на РМ, кои во моментов се на престој во друга држава. Проблеми имаат и неписмените и внатрешно раселените, како и неслободата на уверувањето и на вероисповедта.

БРОЈКИ И БУКВИ

Комитетот е загрижен и за затворениците.

"Во затворите се умираше, наспроти изјавите на директорот на затворот на 'Идризово', кој велеше дека онаму

каде што има луѓе, таму нормално е и да се умира. Во затворите се умираше од насилна смрт. Луѓето или беа убивани, или се самоубиваа. Значи, не умираа од природна смрт. Полицијата тепаше. Иако според изјавите на МВР, тоа секогаш било со добра причина. Но, тоа за многу граѓани е дестимулирачки, бидејќи од аспект на пријавување на тепањето, лицата наместо да се решат да го пријават насилното однесување на полици-

Народниот правобранител Иџет Мемети смета дека нема потреба да ги коментира наводите на Хелсиншкиот комитет за човекови права и слободи.

јата, таа по автоматизам поведуваше постапка против овие граѓани", обвинува Најчевска.

Хелсиншкиот комитет не откри ништо ново во однос на работата на јавниот обвинител. Тоа "не е 'ЕУРЕКА' за однесувањето на Прчевски".

"Цела 2005 година јавниот обвинител нешто чекаше, проверуваше, избегнуваше, молчеше, воопшто не дејствуваше. Значи, во годината во која што требаше да почне или да продолжи борбата против корупцијата, тој беше во некоја чекална. Во значителен број случаи редовните судови не ја следеа процедурата или недоволно ја следеа и не ги применуваа меѓународните стандарди. Тие многу ја штитеа државата наспроти граѓаните, чии извршни судски одлуки воопшто не беа реализирани".

Критикуван е и Уставниот суд, кој според Хелсиншкиот комитет ја оцрнил својата улога.

"Помалку права, а повеќе политика имаше во дејствувањето на Уставниот суд, кој се прогласи за ненадлежен за за-

штита на член 97 од Уставот, во кој се утврдува дека за министер, меѓу другото и за внатрешни работи, не може да биде избран човек кој претходно три години не бил официјално вработен или службеник во МВР. Не виде дискриминација во привилегираната положба на државјаните на САД, создадена со потпишувањето на Договорот меѓу Владата РМ и Владата на САД".

Според оваа НВО организација, Уставниот суд не забе-

лемувањето на бројот на припадниците на етничките заедници".

Предмет на анализа на Хелсиншкиот комитет е и Буџетот за 2006 година, каде под лупа се средствата со кои располага РМ, а се ограничени поради тоа што тие треба да се насочуваат кон програми со најголем приоритет.

"Во Буџетот за 2006 година се спомнува дека приоритет претставува довршувањето и реконструкцијата на деловната зграда на Собранието. Владата како приоритет го има имплементирањето на охридскиот Рамковен договор. По пет години навистина е многу интересно тоа што ќе се имплементира, а од друга страна, го поставуваме прашањето по кој основ Владата имплементира Договор, кој не е ниту закон, ниту одлука на Собранието. Значи, по функција вакво нешто нема што да се меша", истакнува Комитетот.

Центарот за управување со кризи како приоритет навел дека парите ќе се употребуваат за реконструкција и за адаптација на простор, потоа за набавка на мебел и канцелариска опрема.

"А, Комисијата за односи со верски заедници, која треба да ја регулира правната положба на верските заедници и односите меѓу сите верски заедници и државата, ќе се занимава со поддршка на духовна музика, со отворање библиотеки во манастирските комплекси".

Владините програми се многу интересни за анализа.

"Во 2006 година, за ревитализација и електрификација на селата вкупно ќе се издвојат 25 милиони денари, а во 2005 година е постигнат грандиозен резултат - иронизира Најчевска - електрифицирани се три села. Ако така продолжиме, село по село, дефинитивно некаде во 2050 година ќе успееме сите села да ги електрифицираме, доколку до тогаш тие преживеат. Но, затоа за реформата во администрацијата, која се одвива последниве 15 години, веќе е зголемена цифрата и изнесува 643.154.000 денари. Многу интересно е издвојувањето за капиталните вложувања во РМ, или капитални проекти. Вкупно за реконструкција во државните органи се предвидуваат 341.449.000 денари, а за реконструкција на сите основни училишта, скромни 58.000.000 денари".